

הבל פיו הקר הראשון של השחר

שבעה שירים

מאנגלית: רעות בן יעקב

אדריאן ריץ' (1929-2012) — משוררת אמריקאית מרכזית. פעילת שלום וזכויות אדם, ונודעה במיוחד כדמות משמעותית בגל השני של הפמיניזם ובתנועה לזכויות הלהט"ב. במהלך שישים שנות קריירה פרסמה עשרות ספרי שירה וכן ספרי הגות משפיעים בנושאי חברה, פוליטיקה ומגדר.

שיר

תהית אם אני בודדה:
 בסדר, כן, אני בודדה
 כמו מטוס שטס בדרך בדאיה
 לפי גלי הרדיו, מנוט
 מעבר להרי הרוקי
 אל עבר מסלולים נמתחים בכחל
 בשדה תעופה באוקינוס.

רצית לשאל, האם אני בודדה?
 ובכן, כמובן, בודדה
 כמו אשה שנוסעת ברחבי ארץ
 יום אחרי יום, משאירה מאחור
 קילומטר אחרי קילומטר
 עירות קטנות שהיתה יכולה לעצור
 ולחיות ולמות בהן, בודדה

אם אני בודדה
זו בודאי הבדידות
שמשמעה להתעורר ראשונה, לנשם
את הבל פיו הקר הראשון של השחר על פני העיר
להיות זאת אשר ערה
בבית עטוף שנה

אם אני בודדה
אני בחברת סירת המשוטים המחפרת בקרח על החוף
באור הדמדומים האדמדם האחרון של השנה
שיודעת מה היא, שיודעת שהיא לא
קרח ולא ביץ ולא אור תרפי
אלא קורת עץ, בעלת כשרון בערה

אילו זמנים הם אלה

יש מקום בין שתי חרשות עצים שהעשב צומח במעלה הגבעה
ושם הדרך המהפכנית ההיא נמוגה אל הצללים
ליד נקדת המפגש שנוטשה על ידי הנרדפים
אלה שנעלמו בינות לאותם הצללים.

הלכתי שם ולקטתי פטריות על גדות הפחד, אבל אל תטעו
זה לא שיר רוסי, זה לא במקום אחר אלא פה קרוב,
הארץ שלנו נעה ומתקרבת אל גדות האמת והפחד שלה,
אל הדרכים שלה לגרם לאנשים להעלם.

לא אספר לכם איפה נמצא המקום הזה, כשסבך העצים החשוך
פוגש באלומת האור הלא מסמנת –
צמתים רדופי רוחות רפאים, גן עדן לטחב:
אני כבר יודעת מי רוצה לקנות אותו, למכר אותו, לגרם לו להעלם.

וְאֵיךְ לֹא אֶסְפֵּר לָכֶם אֵיפֹה זֶה, אִזּוֹ לָמָּה אֲנִי מִסְפֶּרֶת לָכֶם
בְּכֻלָּהּ? כִּי אַתֶּם עֹדִין מְקַשְׁיָבִים, כִּי בְּזִמְנִים כְּאַלֶּה
אִם רוֹצִים שְׁתַּקְּשִׁיבוּ, זֶה הֶכְרַחֵי
לְדַבֵּר עַל עֲצִים.

הערות אחרונות

זֶה לֹא יִהְיֶה כָּל כֶּה קָל, זֶה לֹא יִקַּח הַרְבֵּה זְמַן
זֶה יִקַּח זְמַן מָה, זֶה יִשְׁלַט בְּמַחְשַׁבְתֶּךָ
זֶה יִשְׁתַּלֵּט עַל כָּל לְבָב, זֶה יִשְׁתַּלֵּט עַל נְשִׁימָתֶךָ
זֶה יִהְיֶה קָצֵר, זֶה לֹא יִהְיֶה כָּל כֶּה קָל

זֶה יִגַע בְּךָ דְרָה הַצְּלָעוֹת, זֶה יִשְׁתַּלֵּט עַל כָּל לְבָב
זֶה לֹא יִקַּח הַרְבֵּה זְמַן, זֶה יִתְנַחַל בְּמַחְשַׁבְתֶּךָ
כְּמוֹ שְׁמִתְנַחֲלִים בְּעִיר, כְּמוֹ שְׁמִתְנַחֲלִים בְּמַטָּה
זֶה יִשְׁלַט בְּכִשְׂרָה, זֶה לֹא יִהְיֶה כָּל כֶּה קָל

בְּאֵת לְתוֹכְנוּ אָנוּ שְׁלֹא נוֹכַל לְעֵמֵד בְּפָנֶיךָ
בְּאֵת לְתוֹכְנוּ אָנוּ שְׁלֹא רָצִינוּ מְעוֹלִם לְעֵמֵד בְּפָנֶיךָ
בְּאֵת וְלִקְחָתָּ חֲלָקִים מֵאַתְנּוּ אֶל מְקוֹמוֹת שְׁלֹא חֲשַׁבְנוּ
בְּאֵת וְהִלְכָתָּ הַרְחֵק הַרְחֵק עִם פְּסוּת מִתּוֹךְ חַיִּינוּ

זֶה יִהְיֶה קָצֵר, זֶה יִשְׁתַּלֵּט עַל נְשִׁימָתֶךָ
זֶה לֹא יִהְיֶה כָּל כֶּה קָל, זֶה יִהְיֶה אִזּוֹ רְצוֹנָה

הפנומנולוגיה של הכעס

.1

החרות של המטרפת על כל הראש
להתפלש ולשחק עם הטרוף שלה
לכתב עם האצבעות שלה טבולות בו
לכל עמקו של החדר

וזו איננה, כמוכן, אותה החרות
שיש לה, כשאת מתהלכת בפרודי
לעצר ולסב על עקבותיך או להמשיך ללכת עוד
10 גושי בנינים; 20 גושי בנינים

אך היא אולי נראית מעוררת קנאה
למי שהתפשרה

מצנפת בתוך השליה של הממשי
שהיתה אמורה להאכיל והיא חונקת אותה.

.2

מנסה להבעיר בול עץ שזרוק ברפש הטחוב
עוד מהימים שבנו את הבית הזה:
אפלו עם זרדים יבשים אני לא מצליחה להבעיר
אפלו עם קוצים.
אני מעקמת את השנה שעברה לכדי פקעת של כותרות ישנות
– הנרד הזה לא ילבלב.

ביצד ערמת סמרטוטים שהמכונאי נגב בה את ידי
מרגישה בארונית שלה, שעה אחרי שעה?
כל יום בשעת עמס החם
מדדו את הטמפרטורה של המתבן.
אני התכרבלתי נמלטת
ברתיחה החמה והמתוקה של השחת
ממלמלת: "בואי".

3.

לַבַּת־אָרֶץ שְׁטוּחָה שֶׁל חֶרֶף.
אֲנָשֵׁי־הֵיֶרֶחַ חוֹזְרִים מִן הֵיֶרֶחַ
לוֹחֲמֵי־הָאֵשׁ יוֹצְאִים מִן הָאֵשׁ.
זְמַן נְטוּל טַעַם: זְמַן נְטוּל הַכְרָעוֹת.

שְׂנֵאָה עֲצֻמִּית, צְלִיל יַחִיד בְּתוֹךְ הַנֶּפֶשׁ.
רְדִידוֹתֶם שֶׁל הַחַיִּים בְּגָלוֹת
אֶפְלוּ בְּאֲרָצוֹת חֲמוֹת.
סְכִין קַצְבִּים, בּוֹהָה בַּחֲלוֹן הַמְּלֵא בְּסַכְיָנִים.

4.

אוֹר נְהוּר חוֹרֵץ אֶת הַחֹדֶר.
שְׁלַחַן. חֲלוֹן. אֵהִיל. אוֹתָךְ.

הַיְדִים שְׁלִי, דְּבִיקוֹת בְּדֶרֶךְ חֲדָשָׁה.
דָּם וְסֵת
נְדָמָה שׁוֹלֵג מִצַּדָּךְ.

הָאֵם הַשׁוֹפְטִים יְנַסּוּ לֹמַר לִי
אֵיזָה דָם הִיָּה שֶׁל מִי?

5.

טְרוּף. הַתְּאֲבָדוֹת. רִצַּח.
הָאֵם אֵין דֶּרֶךְ מִפְּלֹט אַחֲרֵת מְלֵבֵד אֵלֶּה?
הָאוֹיֵב, תְּמִיד בְּדִיוֹק כָּבֵד מִחוּץ לְטוּחַ הָרְאִיָּה
צוֹעֵד בְּשֵׁלֶג אֶל הַיַּעַר הַבָּא, מְסַתְּוֶה
בְּשֵׁלֶג הַמְּעֻרְפֵּל, אֵישׁ שֵׁלֶג מִתְעַב

– הַיְצוּר הַהֶרְסָנִי בִּיּוֹתֵר
וּבָהּ בְּעַת הַחֲמֻקָּנִי בִּיּוֹתֵר
מְאִים בְּרוּבָה שְׁלוֹף עַל הַתִּינוּקוֹת בְּמִי לִי
נְעֵלָם וְנִמּוּג אֶל מוֹל כֹּל עֲמוֹת.
נִסִּיךְ הָאוֹיֵר וְהַחֶשֶׁךְ
מְחַשֵּׁב סְפִירַת גּוֹפּוֹת, מְאוּנָן
בְּבֵית הַחֶרֶשֶׁת
שֶׁל הָעֲבָדוֹת.

6.

פְּנִטְזִיּוֹת שֶׁל רִצַּח: לֹא מְסַפִּיק:
לְהֵרֵג זֶה לְחַתֵּךְ וּלְנַתֵּק מִהַפְּאֵב
אֶךְ הַהוֹרֵג מִמְּשִׁיךְ עִם הַפְּגִיעָה

לֹא מְסַפִּיק. כְּשֶׁאֲנִי חוֹלְמָת לַפְּגֵשׁ
אֶת הָאוֹיֵב, זֶהוּ הַחֲלוּם שְׁלִי:

אֶצְטִילֵן לְבָן
זוֹרֵם בְּאֲדוֹוֹת מִתּוֹךְ גּוֹפִי
מִשְׁתַּחֲרָר לִלֵּא קוֹשִׁי
מְאֻמָּן הַיֵּטֵב
עַל הָאוֹיֵב הָאֲמֵתִי

גוֹרֵר אֶת גּוֹפּוֹ לְמִטָּה אֶל פְּתִיל
הַקִּיּוּם
שׁוֹרֵף אֶת הַשֶּׁקֶר שְׁלוֹ
מוֹתִיר אוֹתוֹ בְּעוֹלָם
חֲדָשׁ; אָדָם
שׁוֹנֶה

.7

ופתאם אני רואה את העולם
 כמו שהוא כבר איננו:
 שם בחוץ שרפת את היבול
 בטהור חדש
 הבקר יצאת מהמטה
 שאנחנו עדין חולקים
 והלכת להפיץ אין-אונות
 בעולם

אני שונאת אותך.

אני שונאת את המסכה שעטית, עיניך
 משדרות עמק
 שאין בהן, מושכות אותי
 אל נפתולי הגלגלת שלך

תמונת נוף של עצמות

אני שונאת את המלים שלך
 הן גורמות לי לחשב על כזבי
 הצעות חק מהפכניות
 חקוי שבירי של מגלת קלף
 שמוכרים בשדות הקרב.

אתמול בלילה, בחדר הזה ממש, בדמעות
 שאלתי אותך: "מה הרגשת?
 הרגשת משהו בכלל?"

עכשו בפתול גופך

כשפזרת קוטל צמחים על השדות שמהם
 חיינו

אני יודעת מה התשובה שלך.

.8

כדור ארץ מדבלל ככלב. ירח אכול תולעה.
 רשום כסף חור בשתי וערב
 נח כמו רשת קורים על המים
 השחורים. כל התופעות הללו
 הן זמניות.

הייתי שמחה לחיות בעולם

של נשים וגברים עולזים

בקנוניה עם עלים ירקים, גבעולים,

בונים ערים מינרליות, כפות שקופות,

בקתות קטנות מעשב ארוג

כל אחת בדגמה יחודית לה –

קונספירציה של דו קיום

עם 'ערפילית הסרטן', היקום

המתפוצץ, הנפש –

.9

'האהבה היחידה שהרגשתי אי פעם

היתה כלפי ילדים ונשים אחרות.

כל השאר היה תאוה, רחמים,

שנאה עצמית, רחמים, תאוה.

זהו ודוי של אשה.

עכשו, הביטו שוב בפניה

של ונוס של בוטיצ'לי, קאלי

יהודית של שארט

עם מה שנקרא החיוך שלה.

.10

אִיךָ שְׁאַנְחֵנוּ שׁוֹרְפִים אֶת חַיֵּינוּ
עֲדוֹת:

הַרְכַּבַת הַתַּחְתִּית
דוֹהֶרֶת בְּבְרוּקָלִין
רֹאשָׁה עַל בְּרִכְיָה
יְשָׁנָה אוּ מְסַמָּמֶת

la vía del tren subterráneo
es peligrosa*

רַבִּים יִשְׁנִים
לְכָל אֶרֶץ הַדֶּרֶךְ
אַחֲרִים יוֹשְׁבִים
בוֹהִים חֲרִירִים שֶׁל אֵשׁ בְּאֹוִיר
אַחֲרִים מֵתְכַנְנִים מְרֹד:
לִילָה אַחֲרֵי לִילָה
עֶרָה בְּכִלְאָה, נִפְשֵׁי
לְקֹקָה אֶת הַמְזוֹרֵן כְּמוֹ לְהִבָּה
עַד אֲשֶׁר אַגְף הַכְּלָא עֲלָה בְּשִׂאָגָה

ת'ורו מבעיר באש את היערות

כָּל מַעֲשֵׂה שֶׁל תּוֹדָעָה מֵתַעֲזָרֶרֶת
(כֶּךָ כְּתוּב בְּסֵפֶר הַזֶּה)
הוּא מַעֲשֵׂה בְּלִתֵּי טְבַעֵי

* הדרך של הרכבת התחתית / מסוכנת.

אָבן אַחַר אָבן אָנִי עוֹרֵמֶת
את הגלעד של כוננתי
עם מסת שעת הצהרים על גבי,
חשופה ופגיעה
על פני השדות המשתפעים
שאני אוהבת אך לא אוכל להציל
מהשטפונות העתידיים לבוא;
יכולה רק להדק
בפעלה זו של ידי,
את האבנים הללו שנאספו
בכאב, בצורה של שום דבר
שהתקיים אי פעם.
ערמת אבנים: הכרזה
שפסת הארץ הזו יש לה משמעות
מסבבות נרחבות ופשוטות.
אות של התנגדות, סימן.

קָטַר מְפֹלֵס אֶת דְּרָכּוֹ בְּשֶׁלֶג שְׁבֹהֲרִים
מודרני יותר מאשר הרצון
להיות מודרני קו המתאר של ההר
בשֶׁלֶג שָׁאִין בּוֹ רֵבֵב בּוֹ
להגדרות של שירה מאז ומעולם זה
בלתי מגדר, משימה והרס
עין הלייזר של המשוררת העין העורת של
העין פגועת-הרגע של העין הלא ממצמצת של
היא נאלצה לרדת מהרפכת שנעצרה
ללקק שלג מכפות ידים עירמות מקערות
לטעם מה נשא אל תוך האויר הזה
– גחלים מקומיות, קיטור של רכב מהיר
לנקות את חכה בנשימה להבחין
דרך לבנבנות מועדת דמויות
קפואות דמויות מתקדמות
כלי-נשק מוכנים בשלף
לססמה החדשה
היא היתה צריכה להרגיש את הלשון של
קופאת ונשרפת בה בעת
מכשיר שמחפש, מגשש
אל עבר לשון זרה.

תרגומים

הִרְאִית לִי שִׁירִים שֶׁל אִיזו אִשָּׁה
בְּגִילִי, או צְעִירָה מִמֶּנִּי
שֶׁתְּרַגְּמוּ מִשְׁפָּתָהּ

מַלְיָם מְסִימֹת מוֹפִיעוֹת: אוֹיֵב, תְּנוּר, צֶעַר
מִסְפִּיק כְּדֵי שְׂאוּכַל לְדַעַת
שׁוֹזְהֵי אִשָּׁה בַת זְמַנִּי

אוֹבְסִיבִית

לְגַבִּי אֶהְבֶּה, הַנּוֹשֵׂא שְׁלֵנוּ:
בִּיתְנוּ אוֹתָה כְּמוֹ קִיסוֹס עַל הַקִּירוֹת שְׁלֵנוּ
אֶפִּינוּ אוֹתָה כְּמוֹ לָחֶם בְּתַנּוּרִים שְׁלֵנוּ
שְׁחַקְנוּ אוֹתָה כְּמוֹ עוֹפְרֵת עַל הַקֶּרְסָלִים
שְׁלֵנוּ

צְפִינוּ בָּהּ מִבְּעַד לְמִשְׁקַפֶּת כְּאֵלוֹ
שְׁהִיָּה זֶה מִסוּק
הַמְבִיא מְזוֹן לְהַשְׁבִּיעַ אֶת הָרֶעֶב שְׁלֵנוּ
אוּ הַלּוֹן
שֶׁל כַּח עוֹן

אֲנִי מִתְחִילָה לְרְאוֹת אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת
עוֹשָׂה כָּל מִינֵי דְבָרִים: בּוֹחֶשֶׁת אַרְז
מְגַהֶצֶת חֲצָאִית
מְקַלְיָדָה כְּתַב־יָד עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר

מְנוֹסָה לְהִתְקַשֵּׁר
מְתָא טְלָפוֹן

הַטְּלָפוֹן מְצַלְצֵל לְלֵא הַפְּסָקָה
בְּחֶדֶר הַשְּׁנָה שֶׁל גֶּבֶר

הִיא שׁוֹמַעַת אוֹתוֹ אוֹמֵר לְמִי שֶׁבְּצַד
הַשְּׁנִי

"לֹא מְשַׁנֶּה. הִיא תִּתְיָאֵשׁ מִתִּישָׁהּ."
שׁוֹמַעַת אוֹתוֹ מְסַפֵּר אֶת סִפּוּרָהּ לְאַחוֹתָהּ

שְׁנֵהֶפְכֶת לְאוֹיֶבֶת שְׁלָהּ
וְאֲשֶׁר בְּהַמְשָׁךְ תִּמְצָא דֶרֶךְ מִשְׁלָהּ
לְהֵאִיר אֶת דֶּרֶכָּהּ שְׁלָהּ אֶל הַצֶּעַר

לֹא עָרָה לְעַבְדָּהּ שְׁדֶרֶךְ הָאֶבֶל הַזֶּה
הִיא מְשַׁתְּפֵת, בְּלִתֵּי הַכְּרַחִית
וּפּוֹלִיטִית

1972